

TEKNOLOGISK
INSTITUT

“Drejebog” til store varmepumper

*Lars Reinholdt
Teknologisk Institut*

12. og 17. juni 2015

Indhold

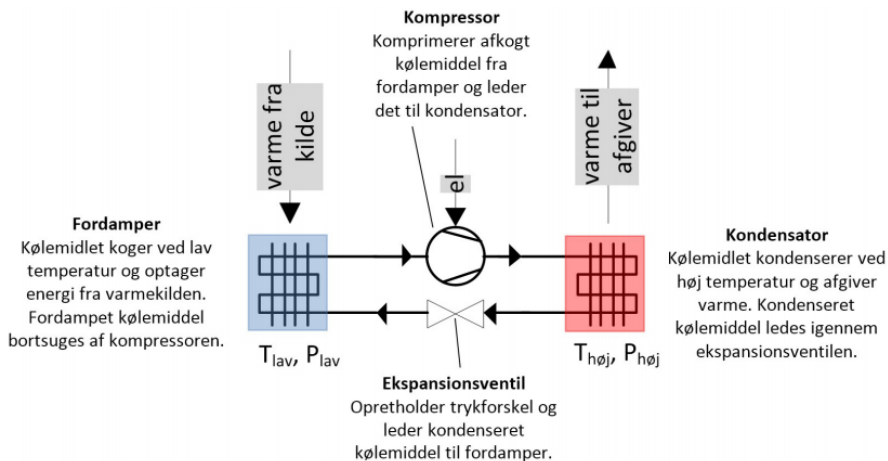
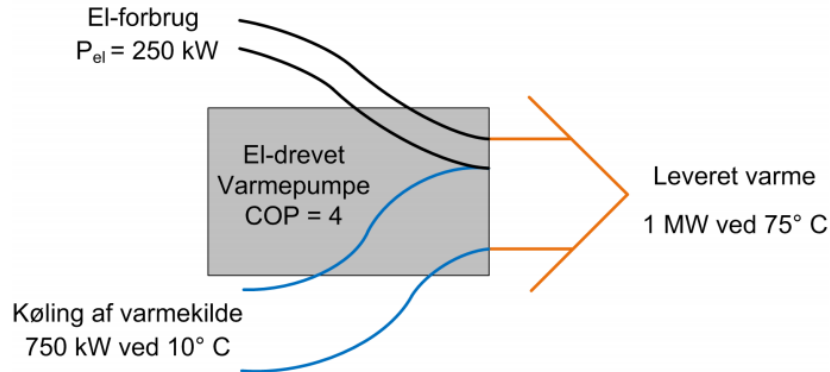
- Hvorfor varmepumper?
- Potentialet for højtemperatur varmepumper
- Drejebogen (med lidt teori)
- Inspirationskataloget
- Overskudsvarme
- Køling af røggas
- Varmedrevet køling
- Varmegenvinding
  - Pulvermælk
  - Tromlevasker
- Vanddamp i varmepumper

Hvorfor varmepumper?

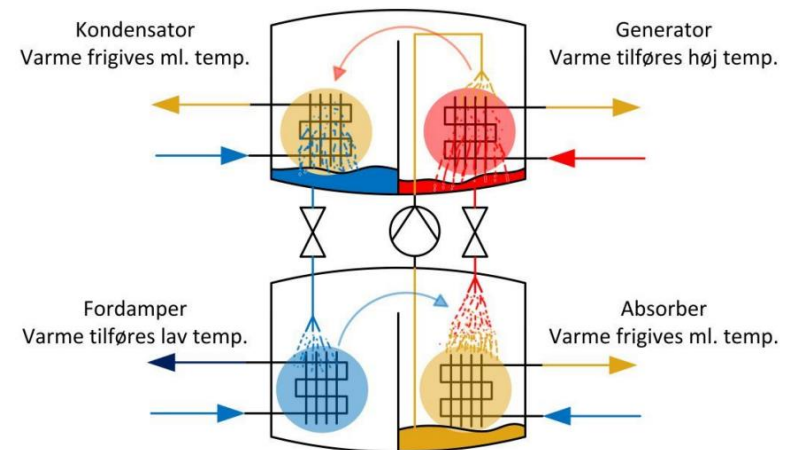
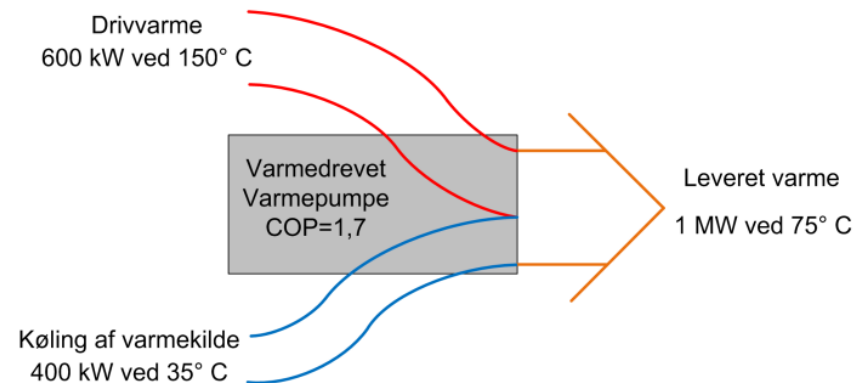

- Varmepumper leverer mere varme end der tilføres af (driv) energi
- Effektiv måde at anvende el til varmeproduktion

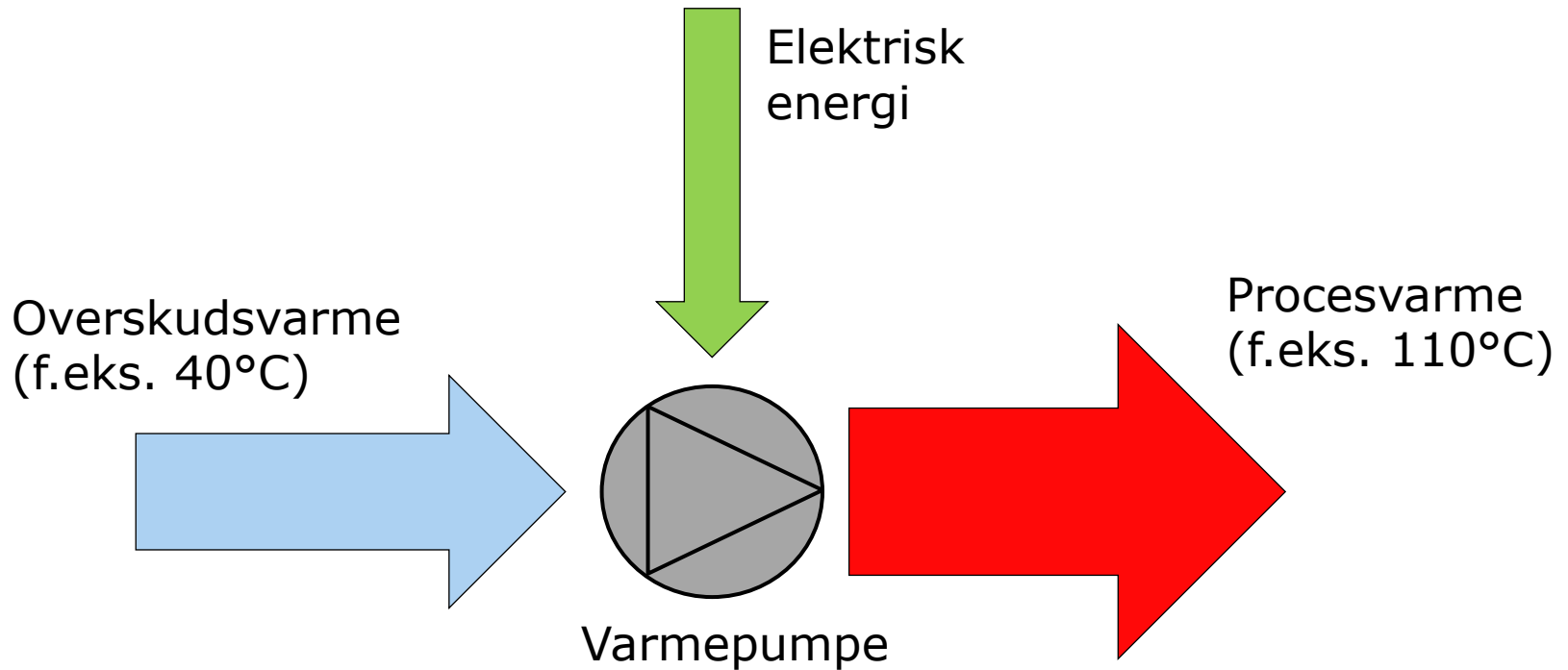
Mekanisk varmepumpe

Varmedrevet varmepumpe

Lidt teori

$$COP_{VP} = \frac{\text{Varmeproduktion}}{\text{El - forbrug}}$$

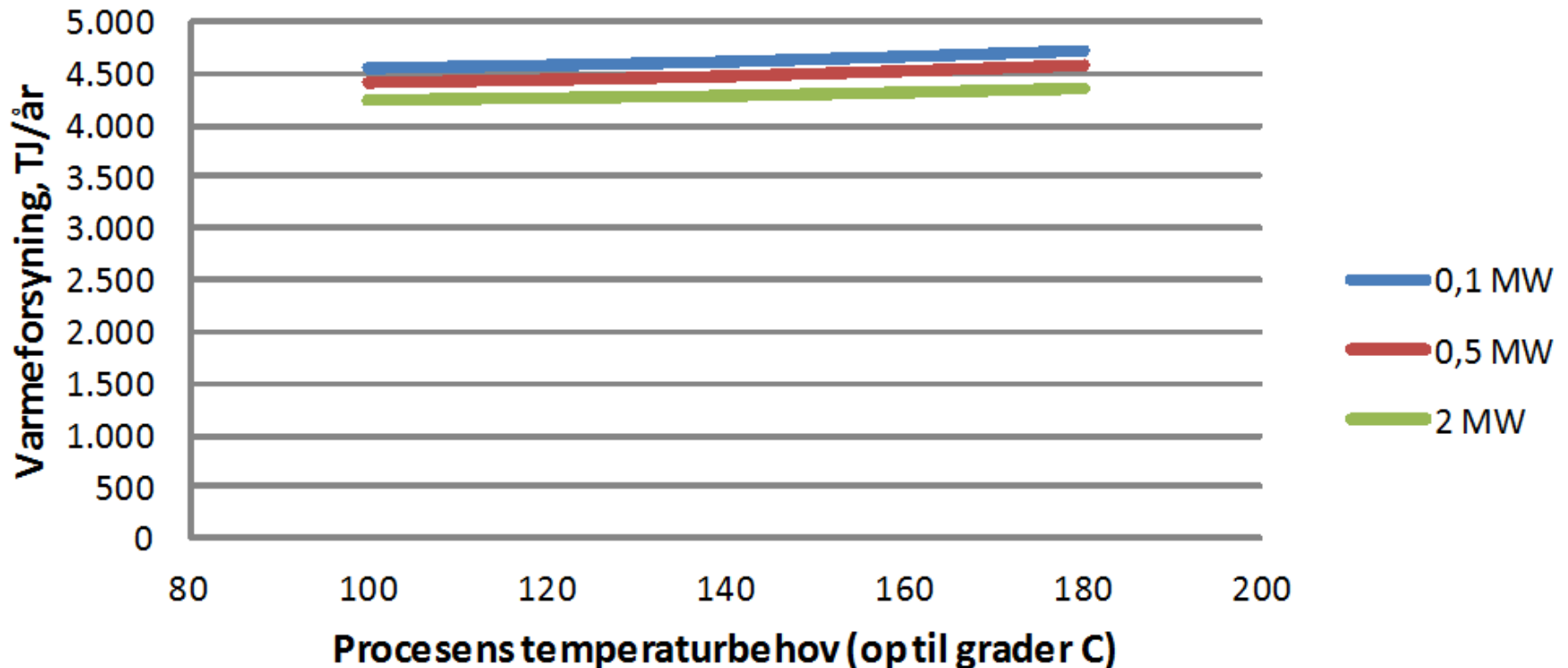
Potentiale

(fra "Potentialet for højtemperatur-varmepumper i industrien")

TEKNOLOGISK
INSTITUT

Potentiale for varmegenvinding i industrien med varmepumpe med delta T = 20 C

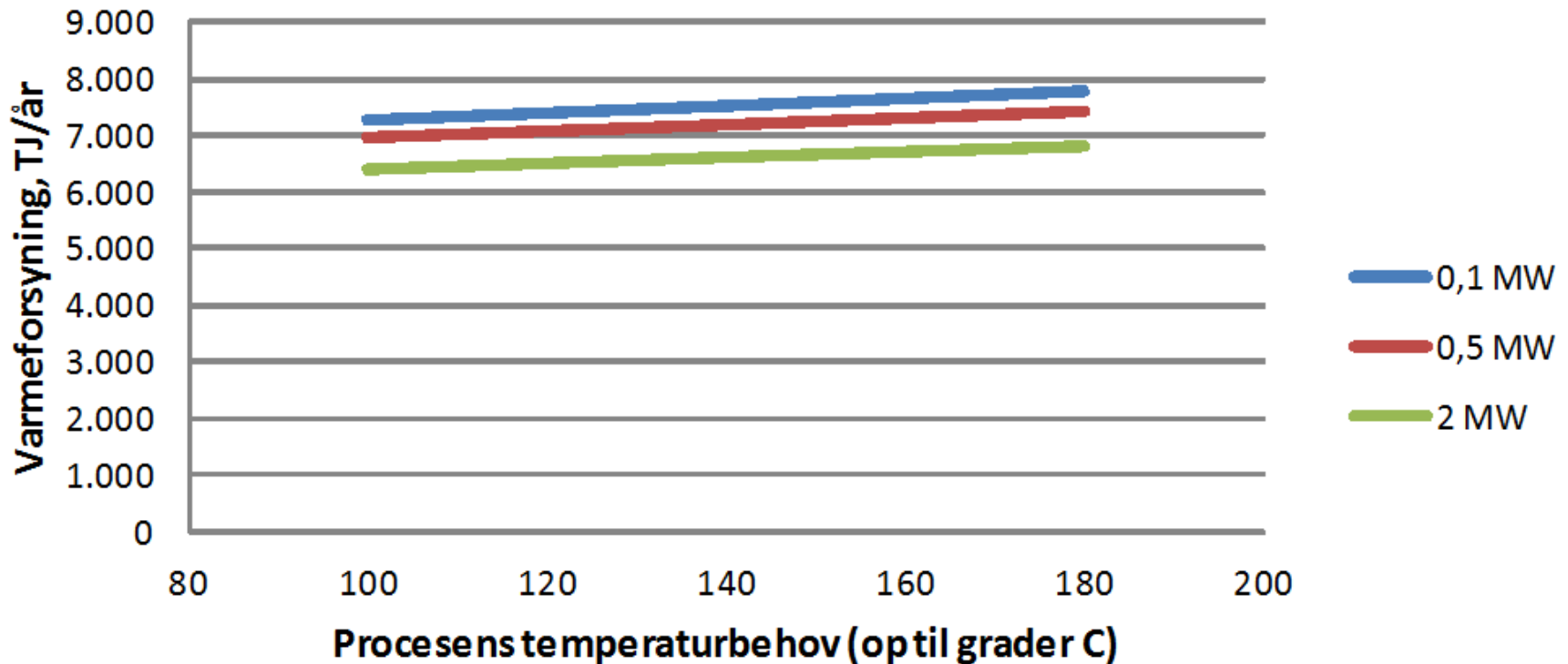
Potentiale

(fra "Potentialet for højtemperatur-varmepumper i industrien")

TEKNOLOGISK
INSTITUT

Potentiale for varmegenvinding i industrien med varmepumpe med delta T = 40 C

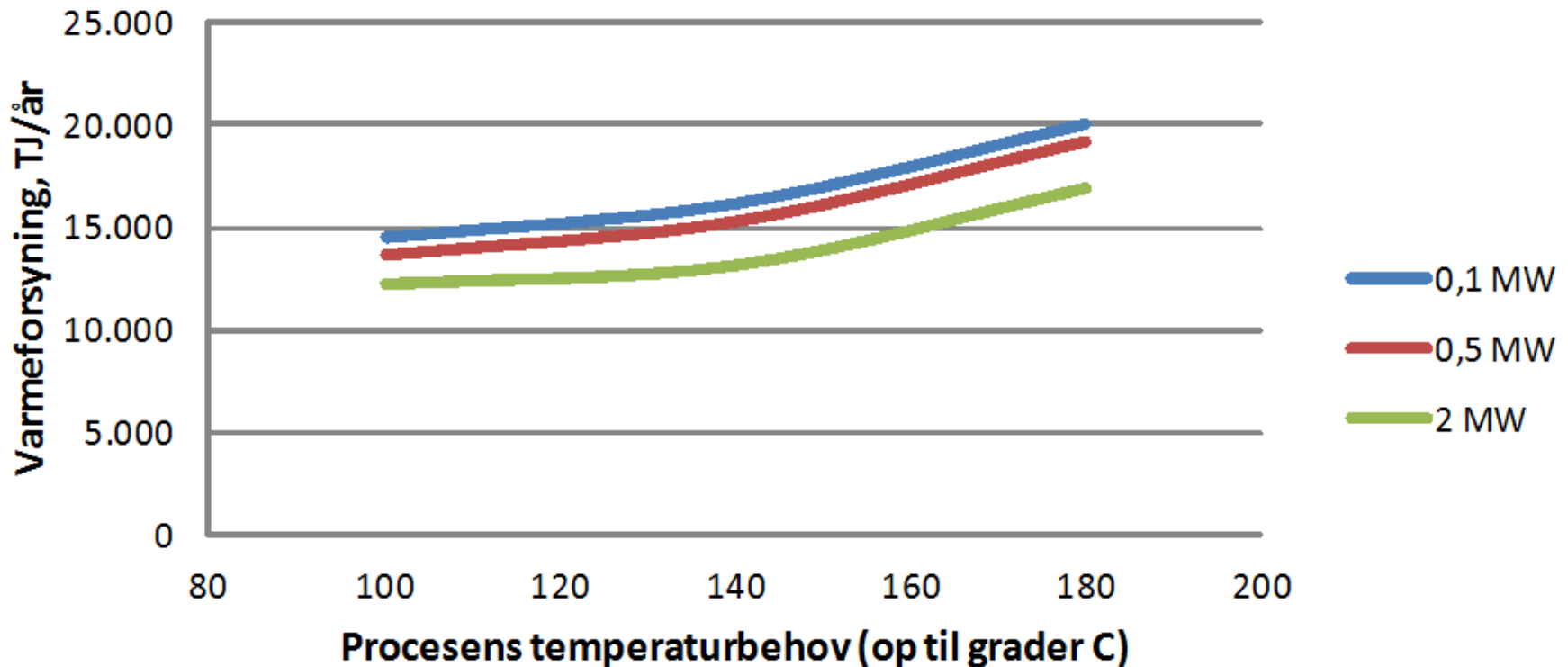
Potentiale

(fra "Potentialet for højtemperatur-varmepumper i industrien")

TEKNOLOGISK
INSTITUT

Potentiale for varmegenvinding i industrien med varmepumpe med delta T = 70 C

Potentiale

(fra "Potentialet for højtemperatur-varmepumper i industrien)

TEKNOLOGISK
INSTITUT

Sammenfatning

- Med et delta T for varmepumpen på 20 C er potentialet opgjort til ca. 4.500 TJ/år.
- Det stiger til ca. 7.000 TJ/år hvis varmepumpen kan løfte temperaturen 40 C
- og til 15.000-20.000 TJ/år ved et temperaturløft på 70 C.
- Hovedparten af varmen kan dækkes med varmepumper, som kan levere en varme passende til 100 C temperaturbehov, og kun ved et delta T på 70 C stiger potentialet væsentligt med ca. 40%, hvis varmepumpen kan dække temperaturbehov op til 180 C.
- Reduceres minimumsstørrelsen for varmepumpen fra 0,1 MW til 2 MW falder potentialet med 5 – 15%.
(Ovenstående udgør 6 til 24% af industriens samlede brændselsforbrug (2006))
- Kun en mindre del af det opgjorte potentiale vil kunne dækkes med dagens varmepumper. Vi skønner, at 1.000 – 1.500 TJ/år vil kunne dækkes af varmepumper, der kan løfte temperaturen op til 80 C.

Potentiale konklusion

- Kun en lille del af potentialet kan dækkes med varmepumper, der leverer varmen ved op til 80 °C.
- Hovedparten af varmen kan dækkes med varmepumper, som kan leverer varme ved 100-120 °C.
- Store varmepumper med kapaciteter fra 1-2 MW vil dække en meget stor del af markedet.

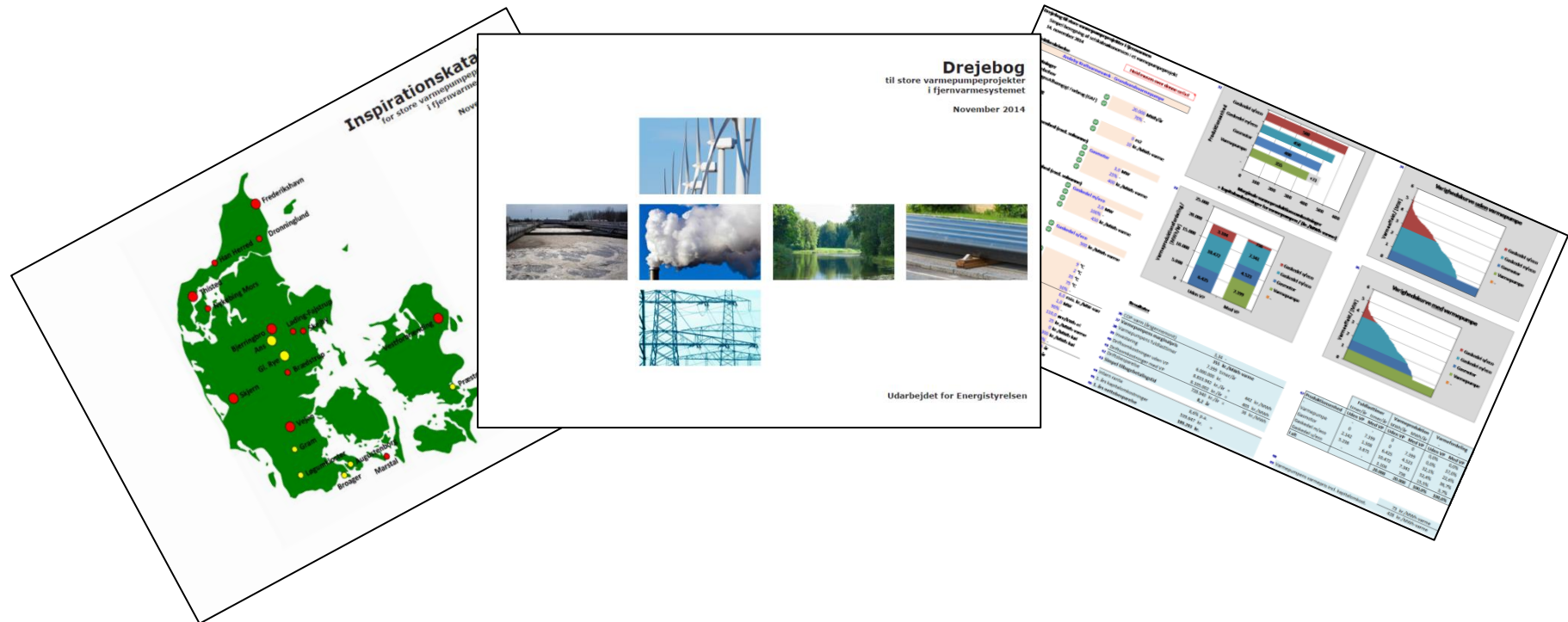

Inspiration: Drejebog om store varmepumper

- Drejebog
- Inspirationskatalog
- Beregningsprogram

Tilgængelig på nettet

<http://www.danskjernvarme.dk/groen-energi/projekter/drejebog-om-store-varmepumper>

Dreiebogen

Resumé	Større udbredelse af varmepumper i fjernvarmen (5 sider)
Kapitel 1	Hvorfor overveje varmepumper i den nuværende fjernvarmeforsyning?
Kapitel 2	Hvilke varmekilder er til rådighed?
Kapitel 3	Valg af varmepumpe, systemintegration, anlægskoncepter samt vedligehold
Kapitel 4	Myndighedsgodkendelse
Kapitel 5	Økonomiske forudsætninger og markeder
Kapitel 6	Økonomi
Kapitel 7	<i>Vejledning til regneark til simple varmepumpeberegninger</i>
Kapitel 8	Organisation og kontraktforhold
Kapitel 9	Udbud og valg af leverandør
Kapitel 10	Test af ydelse/aflevering
Kapitel 11	Perspektivering
Ekstra	Mange interessante bilag

Varmekilder

- Eksterne
- Interne

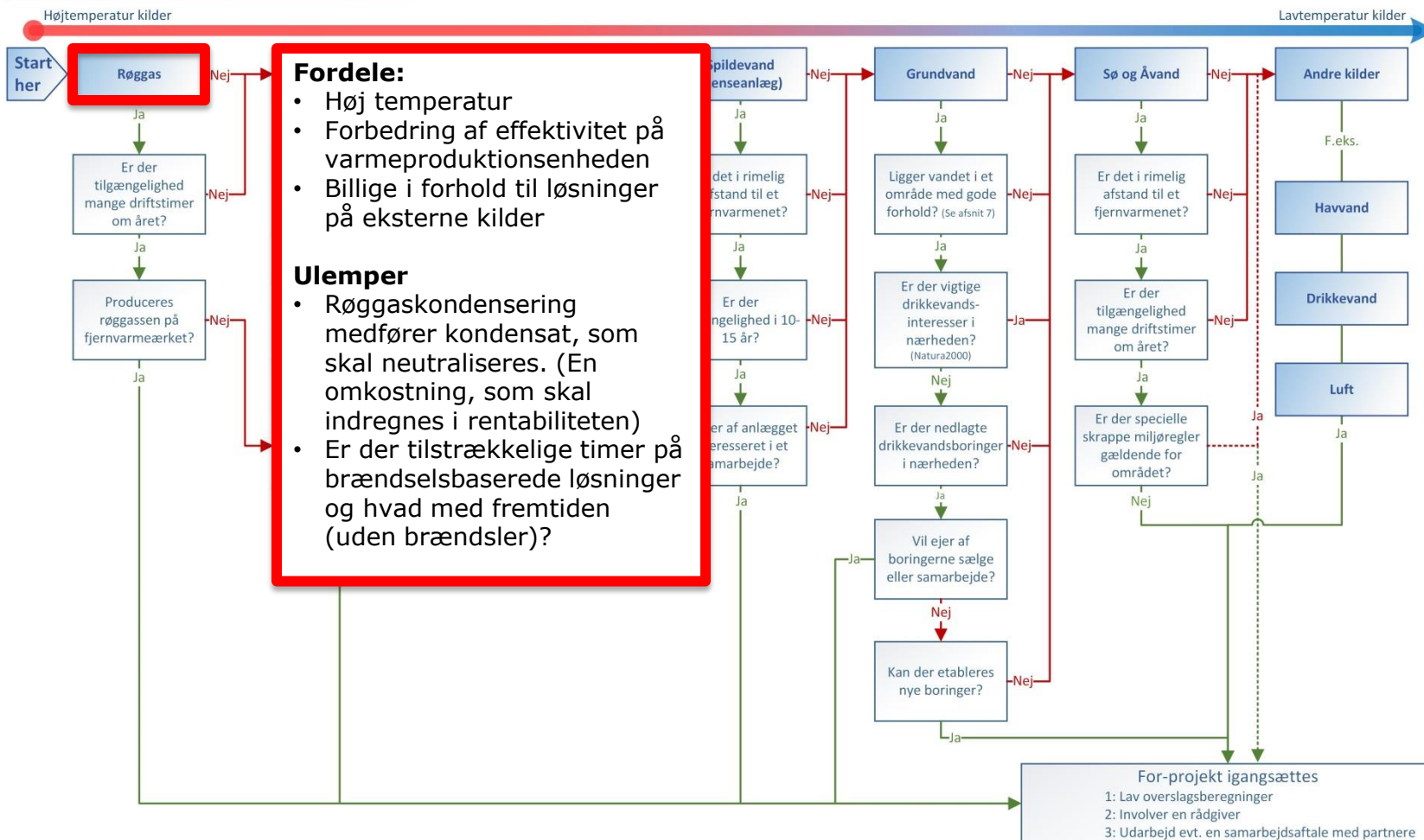
Kapitel 2 gennemgår:

- Røggas
- Overskudsvarme (fra industri og køleprocesser, herunder fjernkøling)
- Geotermi
- Spildevand
- Grundvand, herunder grundvandslager (ATES), og drænvand fra afværgeboringer mv.
- Sø- og åvand
- Andre varmekilder (luft, havvand, jordvarme, drikkevand, solvarme og varmelagre)

Varmekilder og udfordringer

Hvilken varmekilde findes i dit lokale område?

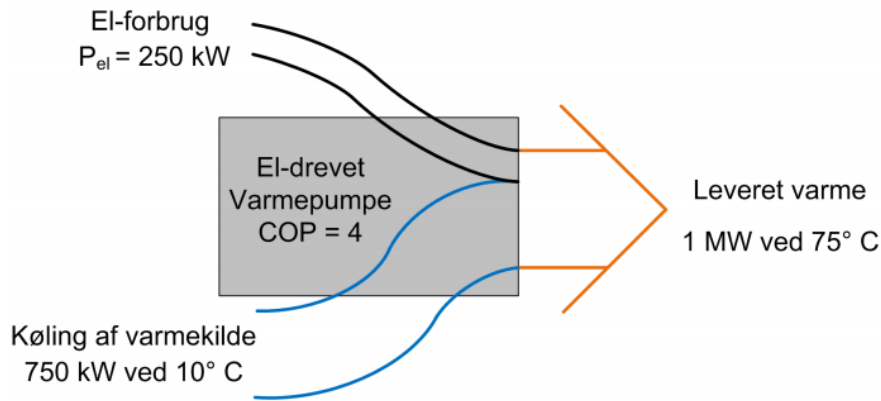

Kapitel 3

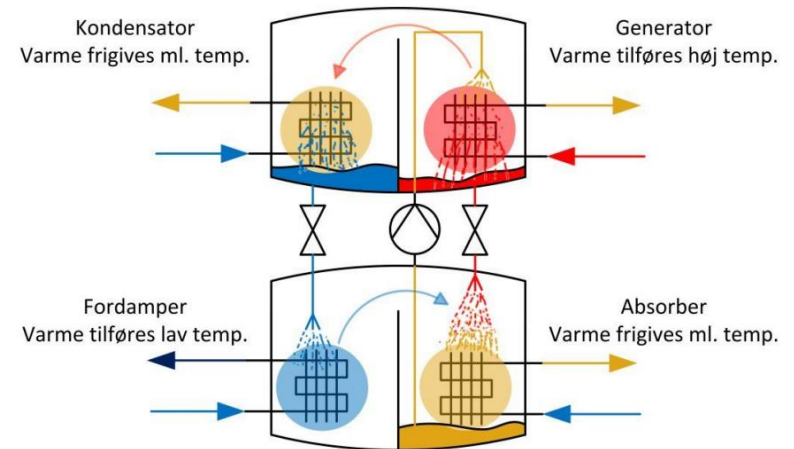
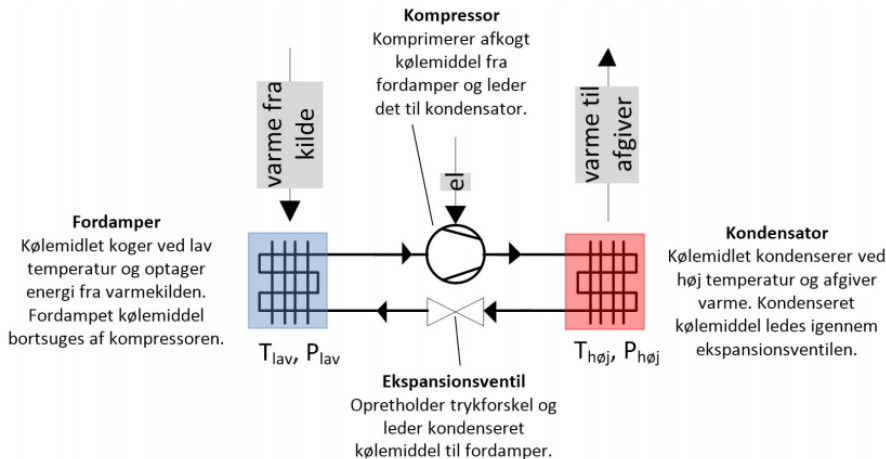
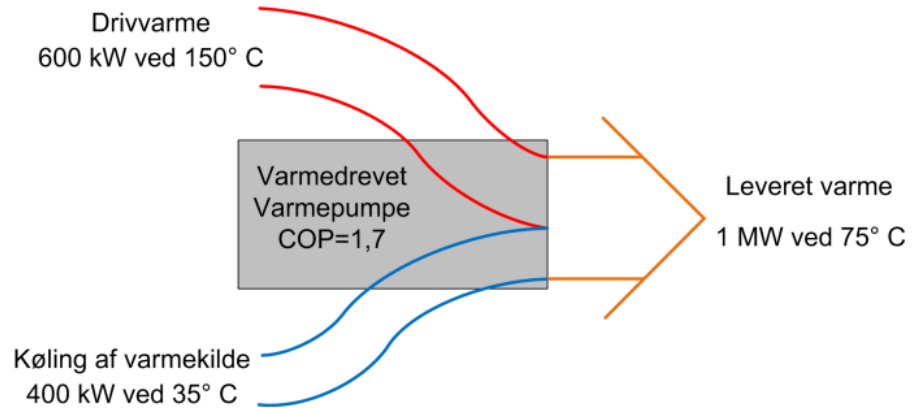
Valg af varmepumpe, systemintegration, anlægskoncepter samt vedligehold

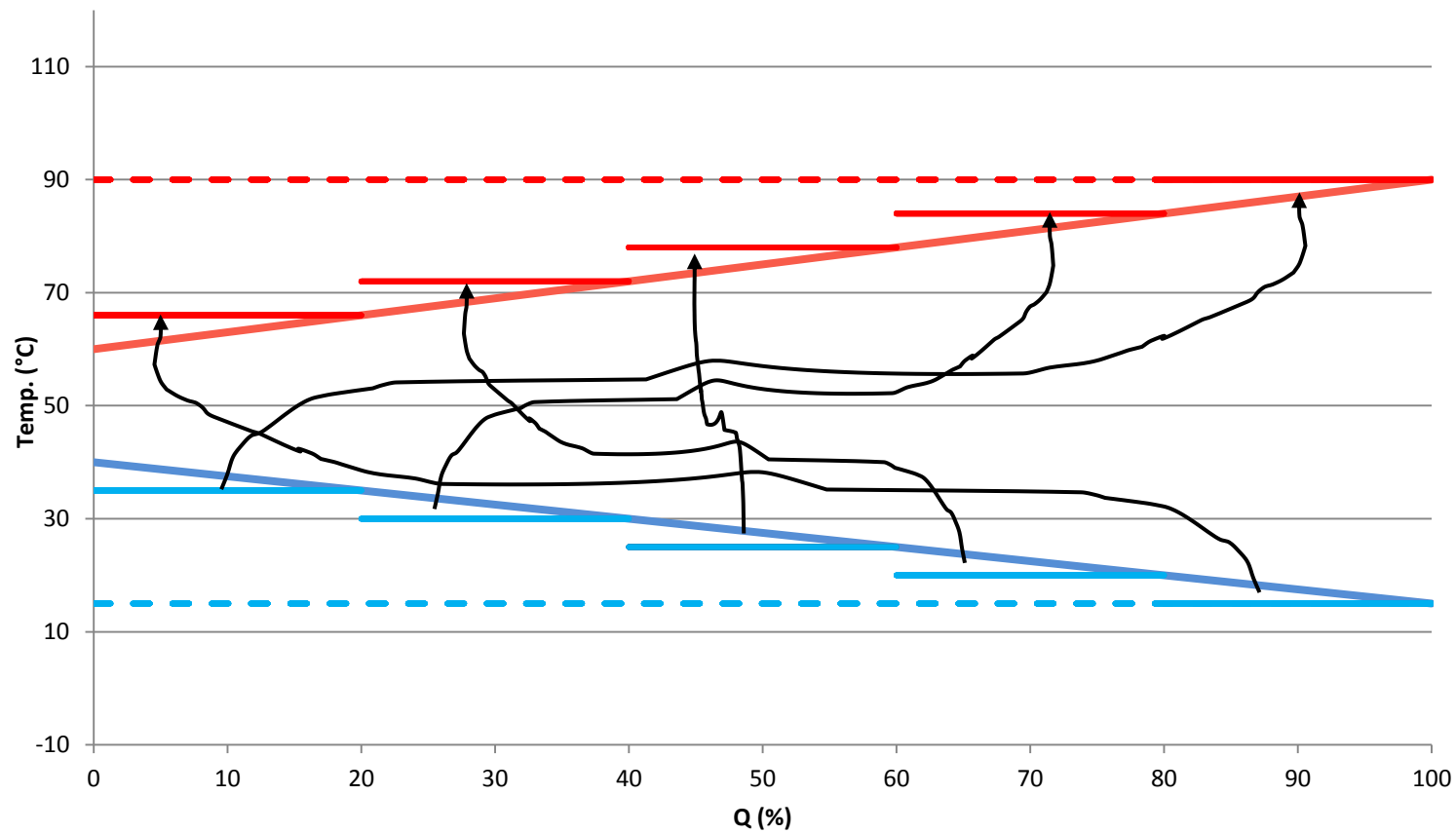
Mekanisk varmepumpe

Varmedrevet varmepumpe

COP for varmepumper

Beregning af potentiale: Teoretisk maksimal COP

- COP Carnot (konstant kilde og dræn)

$$COP_C = \frac{T_H}{T_H - T_L}$$

T_H = Dræn-temperatur (K)

T_L = Kilde-temperatur (K)

- COP Lorenz (kilde og dræn med "glid")

$$COP_L = \frac{T_{lmH}}{T_{lmH} - T_{lmL}}$$

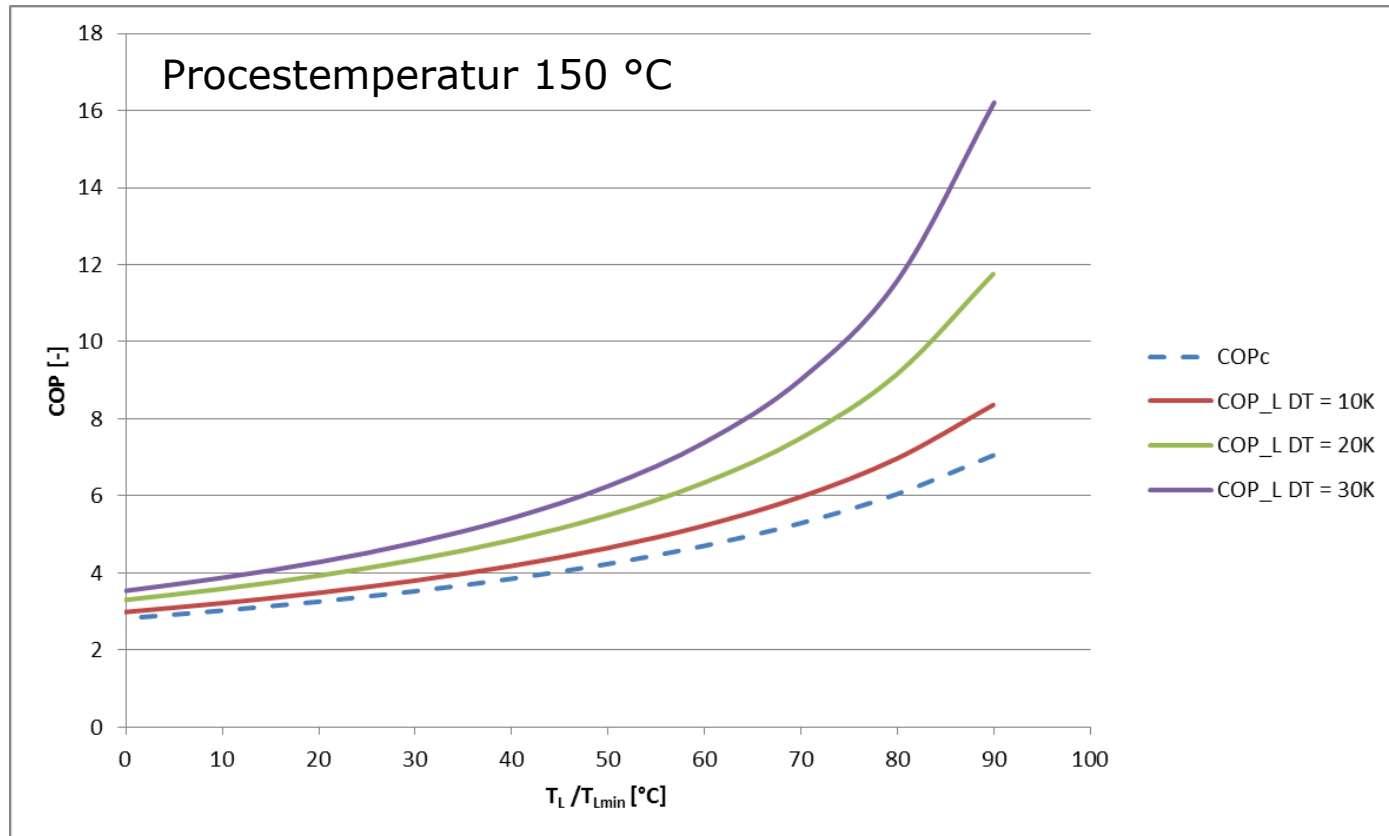
T_{lmH} = log mid. temp. dræn (K)

T_{lmL} = log mid. temp. kilde (K)

- **I virkelige anlæg: Maksimalt 55-60% af teoretisk COP**

Maksimal COP

- COP for de allerbedste anlæg er i dag 50-60% af det teoretisk mulige...

COP_{VP} ift. $COSP$

- Varmepumpens COP

$$COP_{VP} = \frac{\text{Varmeproduktion fra varmepumpen}}{\text{El - forbrug}}$$

- Systemets COP ($COSP$)

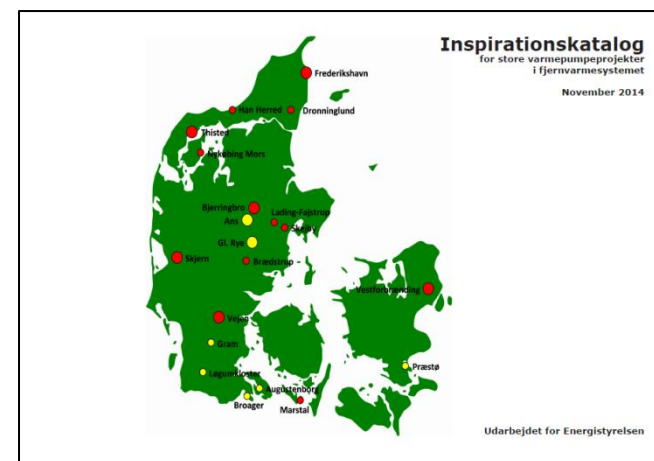
$$COSP = \frac{\text{Varmeproduktion tilført systemet}}{\text{El - forbrug}}$$

Inspirationskataloget

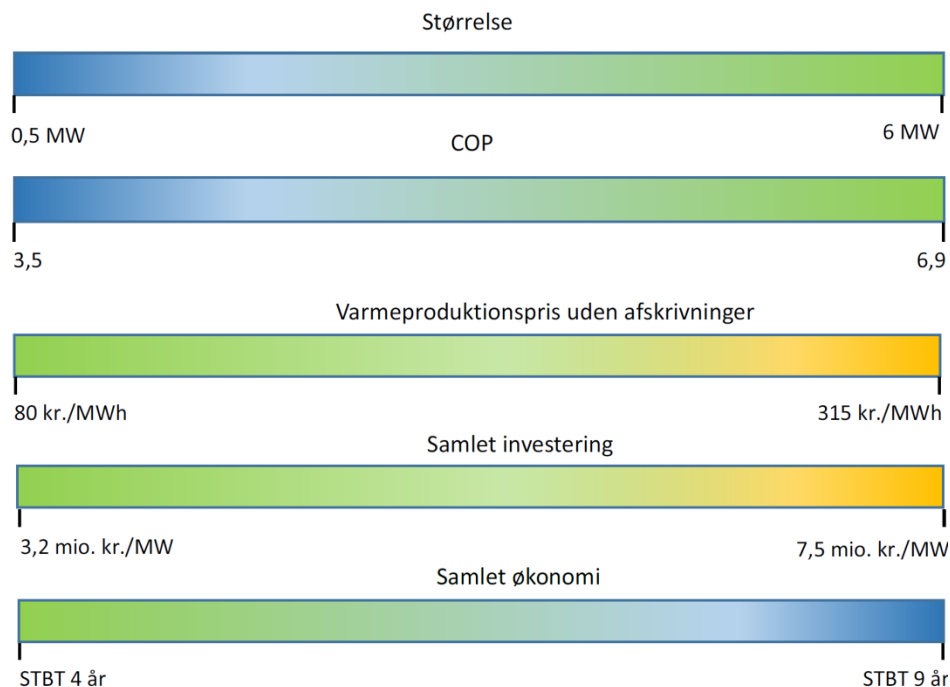

TEKNOLOGISK
INSTITUT

- Kapitel 1 Indledning – inspirationskatalog
- Kapitel 2 **Røggas**
- Kapitel 3 Overskudsvarme
- Kapitel 4 Geotermi
- Kapitel 5 **Spildevand**
- Kapitel 6 **Grundvand**
- Kapitel 7 Sø- og åvand
- Kapitel 8 Andre varmekilder

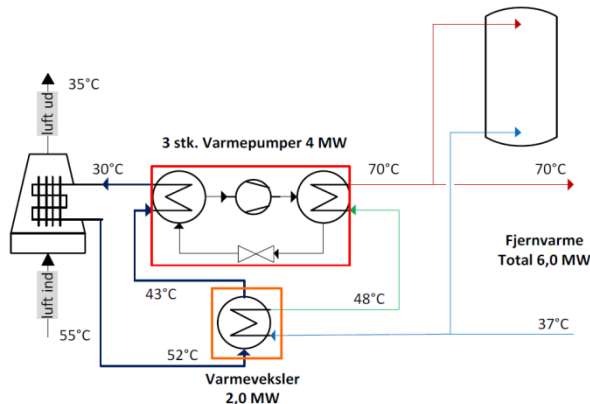
www.planenergi.dk/varmepumper

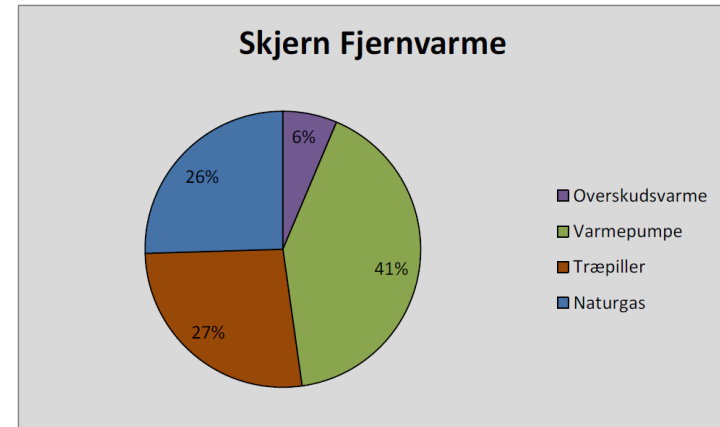
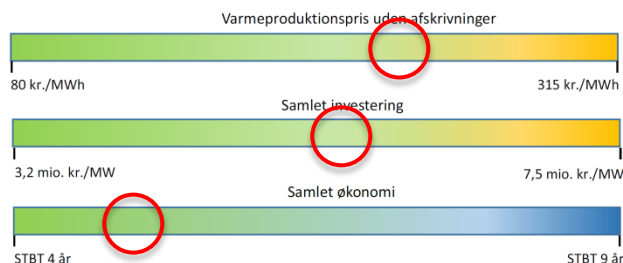
Overskudsvarme

Skjern Papirfabrik (spildvarme fra tørreproces)

- Årlige driftstimer: 8.000 timer
- Årlig varmeproduktion: 32.000 MWh
- Samlet investering
  - Skjern Fjernvarme: 5 mio. kr.
  - Skjern Papirfabrik: 22 mio. kr.
- Årlig driftsbesparelse/overskud:
  - Skjern Fjernvarme: 1.920.000 kr.
  - Skjern Papirfabrik: 2.302.003 kr.

Figur 3.6 – Luft/vand-veksler og varmepumpe i kombination med direkte varmeveksling. Kilde: Teknologisk Institut.

Figur 3.5 – Varmeproduktionsfordeling ved Skjern Fjernvarme.

Årlig varmeproduktion: 80.000 MWh

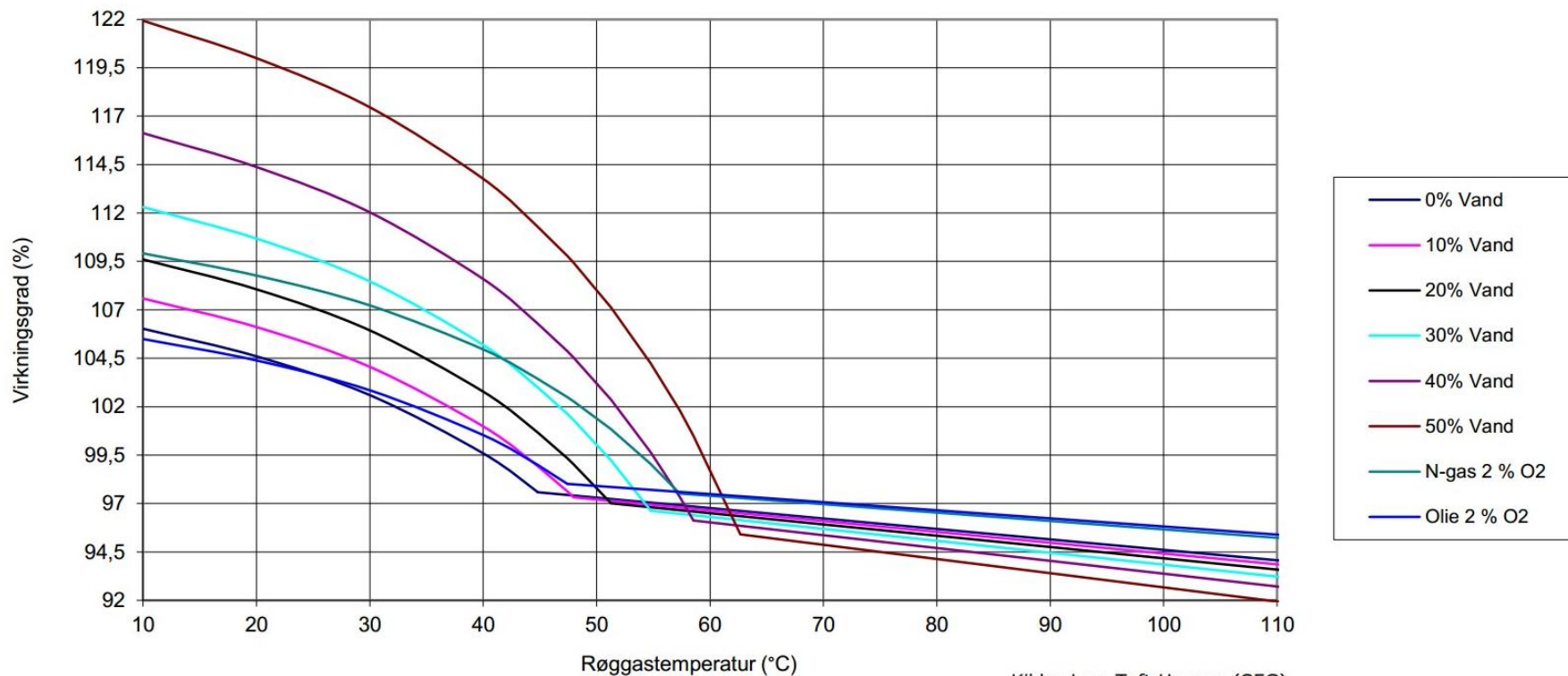
- **Idriftsatte anlæg i Danmark**
  - Skjern Papirfabrik (6,0 MW)
  - Bjerringbro Varmeværk (3,7 MW)

Køling af røggas

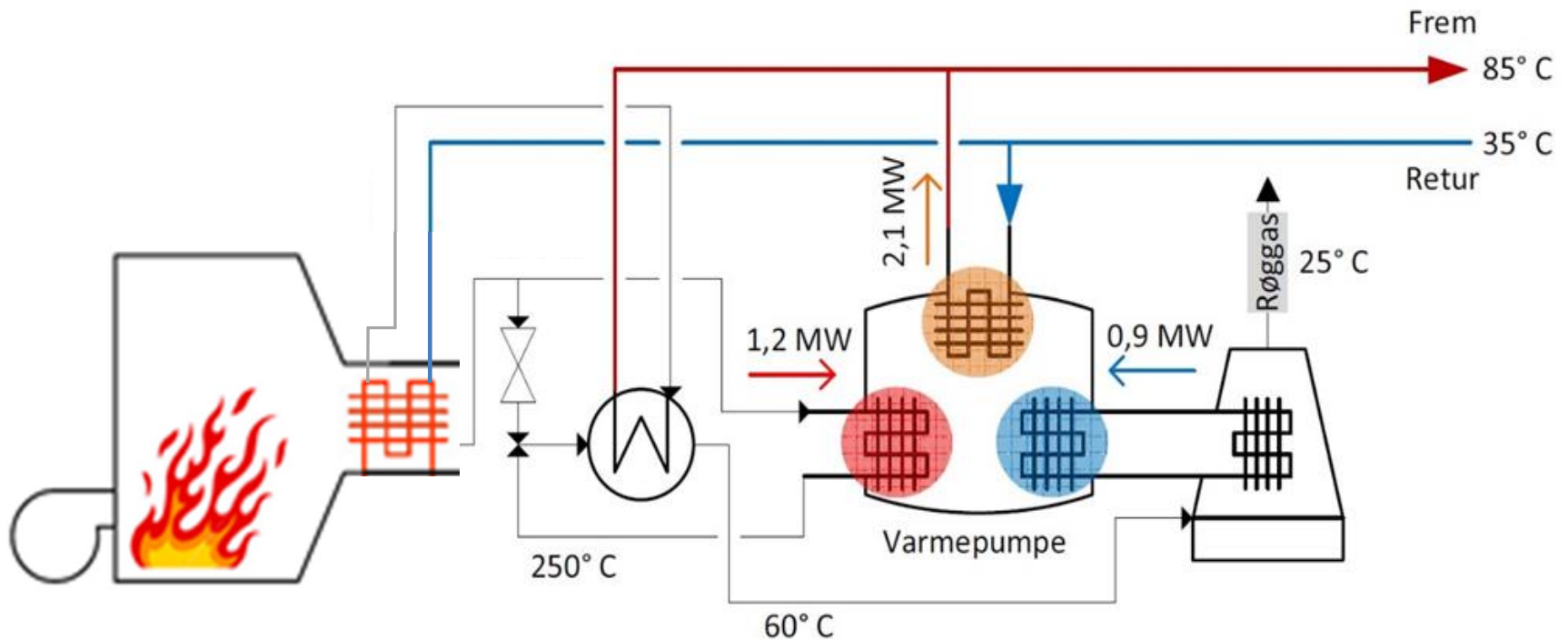
- Op til 22% højere virkningsgrad ved 10°C røggastemperatur

Kedelvirkningsgrad ved træfyring
(7 % ilt i tør røggasfraktion, 0 °C forbrændingsluft, tab fra kedeloverflade udeladt)

Varmedrevene absorptionsvarmepumper

- Eks.: Biobrændselskedel: Køling af røggas
- Skematisk eksempel

Hybridanlæg ammoniak/vand

Arla Arinco

- Op til 100-110° C med standard NH₃ komponenter (lavt tryk)
- Højere temperature er mulige
- Bedst med temperaturglid på både varmeoptager og varmekilde (varm og kold side)
- Løgumkloster Fjernvarme

Hybrid varmepumpe Arinco

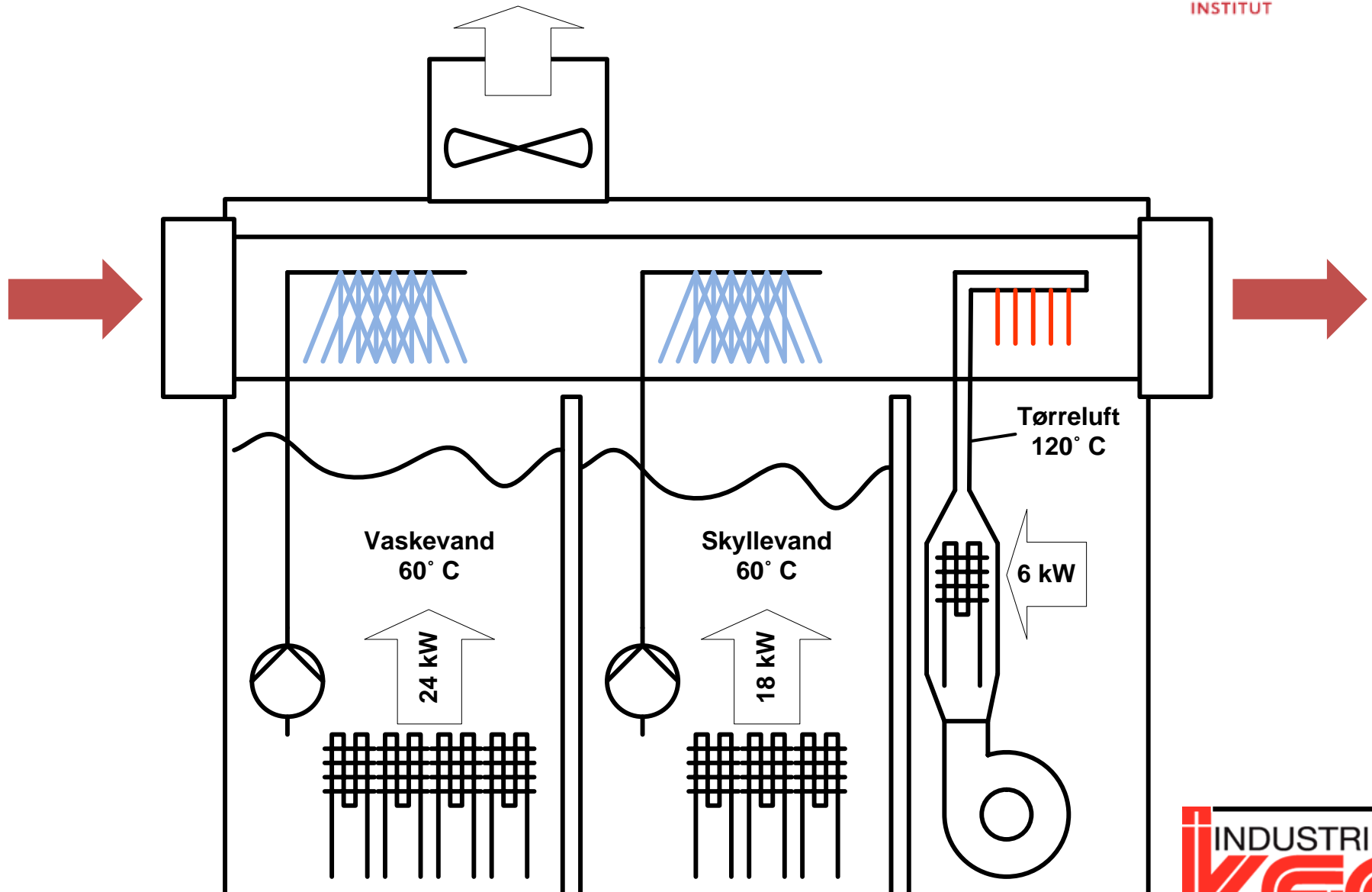
- Varmepumpens effekt er 1.250 KW.
- COP er dokumenteret til 4,6.
- Drifttid 7.400 timer pr. år.
- Investering i selve varmepumpen ca. 4 mill. kr.
- Invstering i bygninger ca. 1 mill. kr.
- Investering i øvrig udstyr for afsætning af varme – ca. 3,5 mill. kr.
- Optimering af energiforbrug på anlæg før investering i varmepumpe – ca. 2,5 mill. kr.
- Investering i kvalitetsmæssige forbedringer – ca. 1,5 mill. kr.
- Samlet investering ca. 12,5 mill. kr.

Gennemløbsvasker - tromletype

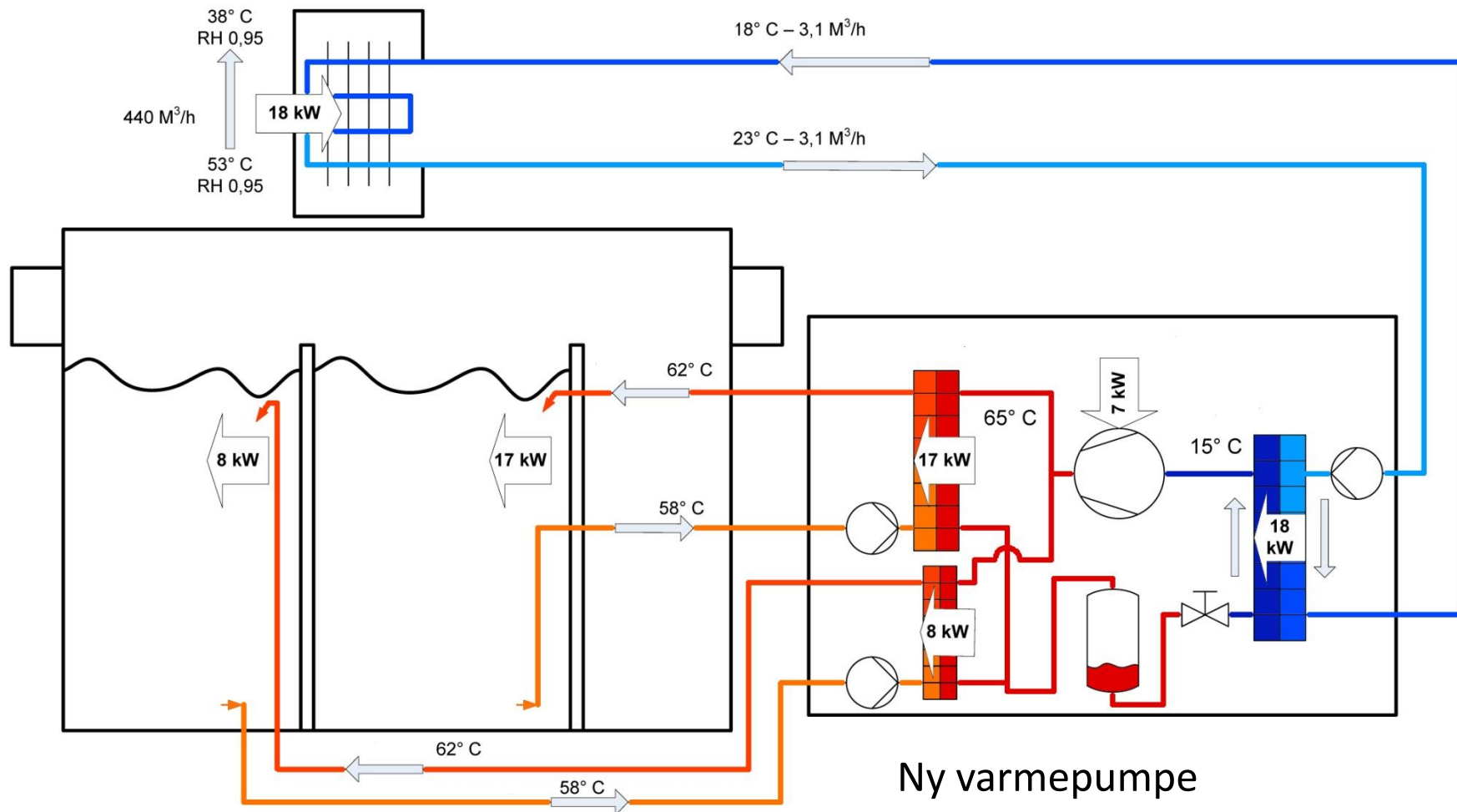
Gennemløbsvasker - tromletype

Gennemløbsvasker - tromletype

TEKNOLOGISK
INSTITUT

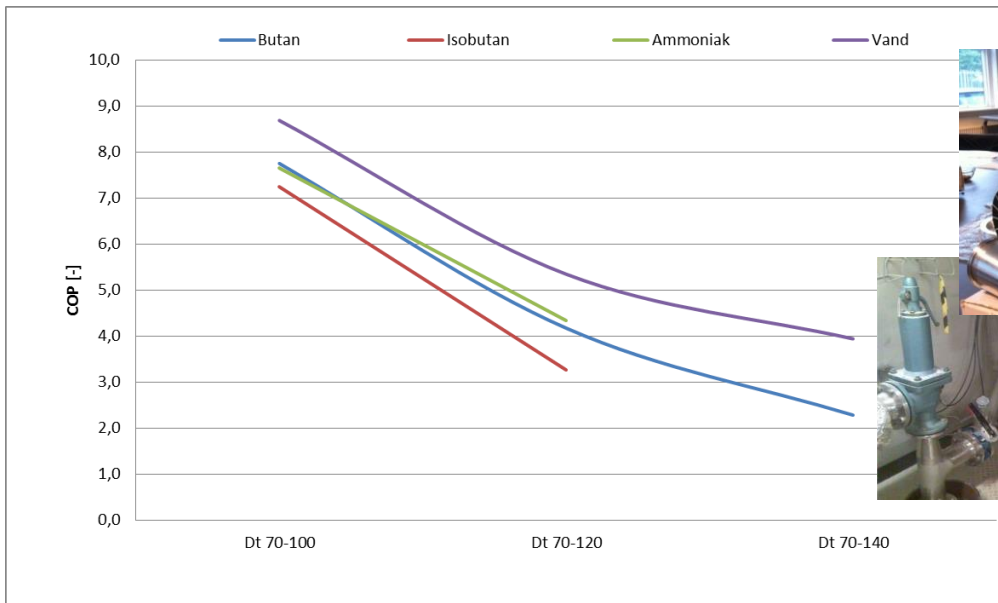
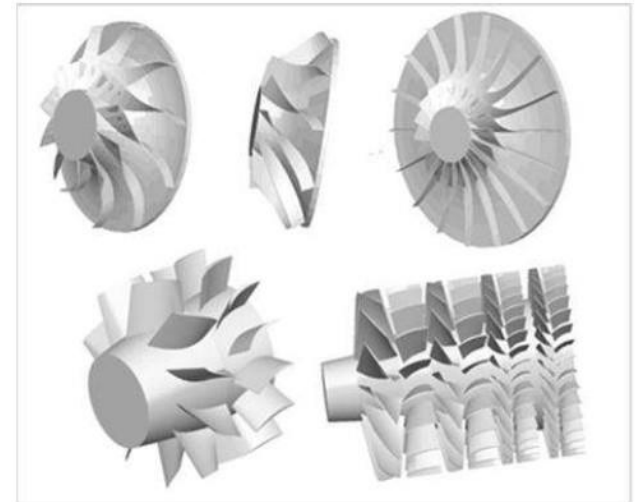

Eksisterende vaskeanlæg
50% el-besparelse + besparelse på vand

Nær fremtid: Vanddamp som medie i varmepumpeprocesser

- Ny radial og aksial kompressor

Kølemiddel	$T_{\text{kritisk}} \text{ (}^\circ\text{C)}$	$T_{\text{C,max}} \text{ (}^\circ\text{C)}$	$P_{\text{kritisk}} \text{ (bar a)}$
R290 (Propane)	97	60	46
R600 (Butane)	151	109	37
R600a (Iso butane)	136	95	37
R717 (Ammonia)	132	91	114
R718 (Water)	374	309	221

TEKNOLOGISK
INSTITUT

Mange tak

Lars Reinholdt

lre@teknologisk.dk

Tlf. 7220 1270